

ako prešnja in če imajo kaj govoriti, da govore ž njim v njegovem jeziku. Tem večjo pravico imaš in lažje storiš to ti, ki nemški v resnici ne znaš. Ti si v ugodnejšem položaju kot oni, ki zna nemški. Kak dober Slovenec, ki zna nemški, pa je malo strahopeten, si misli, kadar ima opraviti v kakem uradu, v katerem sedi kak nenaklonjen uslužbenec: morebiti ta ve, da jaz znam nemški in začne torej nemško. Ni prav storil, zatajil je svoj jezik. A njemu bi skoraj se lažje odpustilo kot tebi, če skušaš nemški govoriti, jezik pa, ki je tvoj materni in edini občevalni pa zatajiš. Ti, ki ne znaš nemški, imaš se posebno pravico, nemški ne znati, ti s svojo slovensko prideš dosti dalje kot oni, ki zna nemški. Imaš posebno pravico zahtevati v uradih, da se uljudno slovensko s teboj govori in se ti izroče in dostavijo slovenske listine. Če bi samo vsi tisti, ki nemški ne znajo, to zahtevali, do česar imajo posebno pravico, kje bi že m. bili daleč naprej.

Tako tvoje obnašanje se daleč ni kako izzivaje. Pač pa je predrznost, če nemški nastavljenec v slovenskem kraju misli, da ima pravico slovenski ne znati. Ako je nastavljen pravil Nemec, ki slovenski res ne zna, tedaj ima pravico slovenski ne znati, dokler se slovensčine ne nauči. A on ne spada niti en dan na tako mesto, ker urad je radi ljudstva, ne ljudstvo radi urada. Nemec malokateri slovenski zna, ker se slovensčine ne more naučiti, dasi ima morda dobro voljo. To so le nemčurji, ki slovenski znajo, pa se delajo, kakor da je ne znajo. Na shodu v St. Janžu je neka žena rekla za odhajajočimi Nemci: To so Italijani, pojdemo nad nje! Nek Gol, ki drugače slovenski noče znati, jo je hitro razumel in zahteval od orožnika, naj jo zabilježi, česar seveda ni storil. Če je kaj žaljivega, nemčur hitro razume.

Seveda je velik razloček med nemškutarjem in dobrim Slovincem, ki se pa iz strahu pred neprilicami in iz miroljubnosti trudi v gotovih slučajih govoriti nemški, sprejeti nemško listino. Prvi je izdajalec slovenske stvari, drugi jo je pa zatajil. Prvi je Judež, drugi je Peter. Prvi se ne poboljša, drugi se poboljšajo. Če se vsi Petri poboljšajo, dobi naša slovenska zemlja čisto drugo, res slovensko lice. Delo je majhno za posameznika, a v celoti je doseženo in opravljeno velikansko delo. Govori slovensko, imaš pravico nemški ne znati; zavrnij vsako samonemško listino iz istega vzroka. Vsa naj to stori in upoštevani bomo bolj kot sedaj.

Pa vprašaj, kaj je za narod pridobljeno, če jaz v uradih in n. pr. na pošti zahtevam slovenske poštne vrednote in recepise, oziroma dvojezičnin, slovenskih tako ni; uradnika, če ni naš, ne bom spreobrnil, da bi rajše Slovincem postregel. Toda misli dalje. Če mi vse pošte in urade preplavimo z zahtevo po dvojezičnih tiskovinah (moralo bi jih dati brez zahtev), bo izdaja slovenskih vrednot proti samonemškimi prišla v nasprotno razmerje, kakor je sedaj. In tam gori na višjem mestu, kjer se skrbi za založbo tiskovin, bodo gledali, če se bo izkazala kot potrebna vedno večja izdaja slovenskih tiskovin. Vedno bolj nas bodo vpoštevali, k čemur bo pripomogla naša zavestnost v podrobnejšem delu. Videli bodo, da nas je nenkrat toliko, izginili bodo samonemško govoreči in čuteči uradniki.

Kmalu bo zopet ljudsko štetje. Tedaj je sveta dolžnost vsakega Slovence, da napove slovenski kot materni in občevalni jezik. Če ti zavrneš eno samonemško ti vročeno ali dostavljeno ti listino, storiš tako važno delo, kakor če se pri volitvi ali pri ljudskem štetju priznaš za Slovence. Da pa si boš upal v kaki trgovini ali v gostilni, kamor neseš svoj denar, če si že prisiljen iti k nedomačinu, slovenski govoriti, toliko korajže ti prisojam.

Hrvatstvo.

Tisti, ki ne marajo sosednih Slovencev in ne privoščijo narodu prostosti v svobodni jugoslovanski državi, nimajo torej pravih ugovorov, ki bi držali zoper našo stremenje. Zdi se mi, da sem čul v nekem modrem ugovoru, ki ga je bržčas iztuhlala Stajerčeva glava: Slovenci bodo se morali učiti hrvatski jezik. Toda zakaj? Ali se sedaj vsi nemški učimo, ker smo z Nemci v eni državi? Dasi nas tako pitajo z nemščino, se vendar uči, kdor se hoče. In zakaj bi se mi naj hrvatski učili, ko pa Hrvata, oziroma Srba razumemo, on pa nas. To nam zadostuje. Govoril bo pa od Slovencev hrvatski, kdor bo hotel, in od Hrvatov slovenski, kdor bo hotel. Toliko smo si brati, da se dobro razumemo. Dana bo pa v okvirju iste države priložnost, priti več med seboj v dotiko. Sedaj se še z bratskim narodom na sejnih ne moremo shajati, ker so meje zaprte.

Je pa tudi prava slast poslušati Hrvata, posebno hrvatskega govornika. Njegov jezik je poln vrlin in govorniško nenavadno blaglasen. To mu priznajo vsi poznavevalci hrvatskega jezika. Kdor se ni imel priložnosti slišati hrvatskega govornika v cerkvi ali drugače, ta naj si prejkoprej privošči to slast. Ne samo, da ga bo dobro razumel, ampak gorel bo za hrvaščino, še bolj bo hrepenel po zedinjenju. Nasi sosedji, zlasti tu Nemci, tam Madžari, bi radi rabo slovenskega, oziroma hrvatskega jezika omejili, želijo, da bi postala mrtva jezika, ki se več ne rabita. Toda Bog, ki je jugoslovansko plemo ustvaril in njegaj jeziku dal tolik čar, nam bi zameril, če bi mi v to privolili. Po gestu: „Pomagaj si sam in Bog ti

bode pomagal“, hočemo z božjo pomočjo odstraniti vsako tako nevarnost in si zagotoviti meje, da bo jezik, kjer je sedaj doma, ostal domač. Jugoslovanska pesen in molitev in govornica naj se glasi od roda do roda! K temu pripomoči nimamo samo pravice, ampak tudi dolžnost.

Tolažba žalostnim

Napisal A. Kosi, šolski ravnatelj v Središču.

Kdo je v tem velikem času brez trpljenja? Bore malo je tako srečnih ljudi, ki bi ne čutili gorja, ki ga povzroča vojna. V soke palače in šumna mesta premorejo ravnotako malo proti temu kakor škrlatniki na zlatih prestolih. Skrij se, kamor se hočeš, delaj kar hočeš, obrni stvar tako ali tako: trpljenju ne utečeš. Kdor gl da in opazuje sedanje svetovno gorje z odprtimi očmi, se mora pač čuditi, da trpeče ljudstvo vse tako mirno prenaša, da jih več ne obnemore, da se jih več ne zgrudi pod neizmerno težo od dne do dne se množecih bridkosti in težav. Posaben pojav je to, recimo, da je milost od Boga, ki se nas vendar ni docela zapustil, dasiravno se mu od dne do dne bolj odtegujemo.

Žena je izgubila v vojni moža, mati sina, vseh celo po dva in še vse, edina opora so ji bili, ostala je sama z majhno dečico, polje se mora obdelati, gospodarstvo se ne sme zanemarjati, sicer jim grozi lakota, toda pomoči od nikjer. Denarno podporo sicer dobiva, a kaj ji koristi denar, ko pa zanj ne more dobiti potrebnih delavnih moči, ne najnujnjih potrebščin za gospodarstvo. Mnogo drugih žen ima vsaj upanje, da se jim vrnejo mož in sinovi, da dobe dopust itd., a naši je odvzeto v tem oziru vse upanje — zavest, da nikoli v življenju ne vidi ne moža, ne sina, ta zavest jo muči in tlači kakor mora.

Je-li to življenje? Ali bi bilo čudo, če bi preprosta žena v teh razmerah obupala? A vendar jo nekaj drži, nekaj krepi, da ne obnemore, da vstraja. Ta „nekaj“ je poleg verskega čuta in iz njega izvirajoče tolažbe neprestano delo, s katerim se ukvarja od ranega jutra do pozne noči, kateremu posveti takorekoč vse svoje moči. Ne zaveda se sicer resnice, da je delo življenje, a vendar čuti med neprestanim pehanjem za vsakdanji kruhek, da se vzbuja v njeni notranjosti neka nadnaravna moč, ki je mati potrpežljivosti, tolažbe, poguma in vztrajnosti. Kakor vera, tako je tudi delo velik tolažnik v žalosti. V delu najde pa vsako tolažbo v bridkih urah, in to je tudi vzrok, da preprost, delaven človek lažje prenaša vsako gorje in vsako nesrečo, ki ga zadene, kakor pa gospodski človek, ki mu življenjska naloga ni delo, ampak samo uživanje.

K preroku Mohamedu je prišla nekoč žena, vsa obupana, polna bridke žalosti zaradi smrti svojega moža. Tolažbe je želela, tolažbe iskala in prosila, a bila je vsaki tolažbi nedostopna. Tedaj ji je nasvetoval Mohamed čudno zdravilo za njeno bolelost: „Idi in izkoplji v puščavi za žejne popotnike studenec!“ In še dandanašnji občuduje Mohamedanec modrost teh besed — saj se lahko vsakdo prepriča o povoljnem vspehu tega nasveta.

In če vidimo v sedanjih vojni dobi toliko gorja, toliko bridkosti, toliko nevtolažljivih dušnih bolečin, tedaj bi človek nehote nasvetoval enako: Isči tolažbe v delu in doprinasanju dobrih del. In če ti je usoda toliko mila, da ti ni treba delati za sebe, delaj pa za druge, pomagaj revežem in pomoči potrebnim. Uveril se boš kmalu, da Jezusova zapoved o ljubezni pravzaprav ni zapoved in postava, ampak takorekoč jedro njegovega vzvišenega nauka — pot do sreče.

Ker sta torej vera in delo dva močna činitelja, ki nam pomagata prenašati bolelost in žalost, zato najdemo nevtolažljivih oseb največ med verskimi slabiči in med bogatimi, brez dela živečimi ljudmi, dočim se z vaskim prepričanjem prepojen človek mnogo lažje vtolaži in umiri, ker mora „studenec kopati za druge.“

Blagor nesrečnim, ki iščejo tolažbe v veri in v neprestanem vztrajnem delu, gorje pa onim, ki jim postane, ako jih zadene nesreča, le žalovanje o njihovogave nadaljnega življenja!

Kako zdravimo motno in pokvarjeno vino in sadjavec.

(Po „Kmetovalcu.“)

Dnevno nam prihajajo vprašanja, kako je ravnati z vinom in sadjavecem, ki se letos nenavadno dolgo ne učisti ali ostaja še vedno sladak ter noče pokipeti ali počrni in porjavi. Zaradi tega hočemo tukaj le nakratko pojasniti, kako se ravna s takimi vini, v glavnem pa opozoriti na tista gospodarska navodila in na tiste knjige, iz katerih se lahko vsak natančno pouči o ravnanju z vinskimi in sadnim pridelkom. Kajti iz stavljenih vprašanj ni vedno mogoče zaslediti pravega vzroka pokvarjenosti vina ali mošta, ampak to zamore samo posestnik pokvarjenega vina, ki na podstavi njemu natančno poznanih okoliščin iz spodaj navedenih spisov lahko pride na pravi vzrok pogreška in določi tudi način zdravljenja.

Grozdje je v minulem, izredno suhem in vročem letu dozorelo prav dobro in si pridobilo mnogo sladkorja, kar je zelo ugodno vplivalo na dobroto in silo lanskega pridelka. Ravno tako je s sadjavecem.

Zaradi velike množine sladkorja so vina mešana, nekatera pa še vedno sladka, ker iz različnih vzrokov sladkor ni še popolnoma pokipel. Posledica temu je, da se vina in sadni mošt navzlic pretakanju še vedno ne učistijo. Izmed glavnih vzrokov je hransenje vina ali mošta v premrzlih prostorih ali kletih, koder sploh ne more pokipeti ali se pa pretvarjanje v alkohol vrši le polagoma; sladkor se v premrzlem prostoru pretvarja v težko kipeči sluzni sladkor. Tako vino je treba spraviti v prostor, ki ima najmanj 14 stopinj do 16 stopinj C toplote, kjer bo sladkor lažje pokipel in vino se bo potem učistilo. Mogoče tudi, da v moštu ni sedaj več dovolj močnih kvasnih gliv — zato priporočamo, da se doda moštu samočišče kvasne glive, ki jih razpošilja deželno kmetijsko-kemijsko preskuševališče v Ljubljani. Če kvasne glive v moštu ne dobe dovolj dušika, jim pognojimo in sicer s tem, da jim damo v mošt na vsakih 100 litrov 10 gramov salmijaka, ki je dušičeno umetno gnojilo. Če je pa mošt hitro in pravilno pokipel, pa se vendar le ne učisti, je lahko, da to povzroča prevelika množina sluznatih beljakovin in pomanjkanje čreslovine v moštu. Čreslovina zakrke sluznate beljakovine, ki se vsedejo na dno in mošt se ne učisti. Čreslovina se moštu doda v obliki tanina, ki se jo dobi v lekarni.

Natančen pouk, kako se vino čisti, vsebuje „Gospodarsko navodilo“ št. 20. „Čiščenje in precejanje vina.“

Poraba samočišnih drož je popisana v navodilu št. 9 „Čiste drože in njih raba v kletarstvu.“

O vinu, ki počrneva ali porjavi, dobimo pouk, kako z njim ravnati, v navodilu št. 1. „Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se temu odpomore.“

Te in še več drugih spisov o ravnanju z vinom in sadjavecem ima v zalogi c. kr. kranjsko kmetijsko družba v Ljubljani. Knjiga „Sadno vino ali sadjavec“ pa se dobi v Katoliški Bukvarni v Ljubljani. Cena 2 K 40 v.

Naše žrtve za domovino.

Fantje domačega strelskega polka št. 26 nam poročajo, da je nemila smrt ugrabila poddesetnika I. vana Rožnik, doma iz Starogatrge pri Sloventnjgradu. Bil je v najlepši mladosti, star 24 let. Dne 26. marca je bil težko ranjen od drobeča sovražne granate. V par urah je umrl v vojaški bolnišnici v Serenu in je tam pokopan na vojaškem pokopališču. Junak je bil odlikovan z malo srebrno svetinjo, z bronasto svetinjo in s Karlovim četnim križcem. Bil je vedno vesele narave in na Boga tudi ni pozabil. Njegovim staršem in rodbini izrekajo sožalje vsi njegovi prijatelji od 6. stotnije: četovodja Grasič Franc, desetnik Maček Anton, desetnik Cirkelj Ivan, cesetnik Pesinač Alojz, poddesetnik Vrbanjak Jak., poddesetnik Simon Dolenc, strelci Mauko Alojz, Al. Rutnik, Preložnik Franc, Petrič Jožef, Peteršič Pavel, Tement Mihael, Muakar Mihael in Rokus Rožičnik.

Žalostno poročilo smo prejeli od č. g. vojnega kurata iz vojaške bolnišnice dne 6. marca t. l., da je našel v daljni tujini na italijanski zemlji smrt za domovino črnovojnik Alojzij Oman, doma iz župnije Spielfeld. Bil je v 49. letu svoje starosti. Nekdaj je služil tri leta pri 47. pešpolku, a zdaj je bil do deljen neki trenski koloni. Dne 20. februarja so ga odnesli v vojaško bolnišnico. Ko so mu podelili sveto poslednje olje, je izdihnil svojo blago dušo. Rajni je bil od vseh v občini ljubljenu in spoštovan. Bog daj zvestemu možu, blagemu očetu ter vzornemu občanu večni mir!

Dne 10. marca t. l. je zadel sovražni šrapnel ob 10. uri dopoldne v glavo ognjičarja Baumana iz Srednjega Gasteraja v Slov. gor., in ob enih popoldne istega dne je junak že izdihnil svojo dušo. Odlikovan je bil s srebrno in bronasto kolajno in s Karlovim četnim križcem. Padli je bil od svojih mladih let pošten in dober sin, ud pevškega društva in Marijine družbe. Bil je potem kot mož na Planini na Kranjskem zopet pri pevskem društvu. Star je bil komaj 36 let. Bojeval se je od začetka italijanske vojne hrabro do zadnjega trenutka. Zapustil je pridno in pošteno ženo in en mesec starega otroka, starše, sestro in dva brata, ki sta še oba na bojnem polju. Brat Leopold je že obiskal grob svojega brata, ki počiva na pokopališču župnije Rai ob Pivju.

Na južnem bojišču je dne 5. aprila t. l. sovražna krogla pretrgala nit življenja vrlému 22letnemu mladeniču Rudolfu Zeleniku iz Zupetine pri Sv. Antonu v Slov. gor. Bil je trikrat odlikovan: s srebrno svetinjo II. razreda, z bronasto svetinjo in s Karlovim križcem. Dva in pol leta je bil na bojišču. Starši so bili ponosni na njega, ker je bil vzor pridnega mladeniča. Rajnega je vse ljubilo zaradi njegovega tihega in mirnega značaja. Ko je došla žalostna vest, da je Rudolf padel, niso žalovali le oče in mati, brat in sestra ter sosedji, temveč cela župnija. Rajni je bil tudi vrl narodnjak.

Zadet od sovražne krogle je padel na tirolskem bojišču Franček Snoff od domačega pešpolka, doma iz Oseka pri Sv. Trojici v Slov. gor. Se zdrav in vesel je vzel jeseni l. l. slovo od svoje dobre mamic, očeta in bratov, katerih eden se tudi nahaja na italijanskem bojišču, ter sester. Ni Ti bilo dane, dragi Franček, videti več svojega doma, sosegel si pa zato plačilo nad zvezdami!